

ДИТЯЧА СУБКУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Протягом останніх років на державному та міжнародному рівнях зміцнюється статус дитинства в суспільстві. Цей період – невід’ємна частина людського життя. Починаючи з раннього віку дитина проходить шлях соціалізації в суспільстві, наслідуючи та приміряючи на себе норми і правила поведінки. Шлях входження дитини в соціум є досить довготривалим, і не завжди супроводжуваний позитивними прикладами у спілкуванні і взаємодії дорослих.

У зв’язку з цим дошкільна освіта виконує особливе завдання – разом із сім’єю стати провідним соціальним інститутом, який розвиватиме уміння дитини дошкільного віку відокремлювати моральні норми поведінки від аморальних; розвивати соціальні та індивідуальні риси особистості; формувати модель входження дитини в суспільне життя.

Серед найважливіших напрямків дошкільної освіти є модернізація її змісту, гуманізація цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини. У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти одними з основних засад є пріоритет соціально-моральному розвитку особистості та збереження дитячої субкультури [2, с. 8].

Дитяче суспільство є найпершим і найдавнішим інститутом, що готує дитину до входження в суспільне життя. Сучасна дитяча субкультура є складною системою, яка складається зі схеми дій дітей, соціальних ролей, норм, цінностей (В. Абраменкова, Н. Іванова, І. Носко, М. Осоріна, М. Чередниченко та інші).

Більшість науковців сходяться в тому, що субкультура – це частина загальної культури, система цінностей, звичаїв, традицій, властива великій соціальній групі (Б. Єрасов, А. Кравченко, Ю. Осокіна, А. Шилова та інші).

Дитяча субкультура (від латів. *sub* – під і *cultura* – обробіток, виховання, розвиток) – у широкому значенні – усе, що створено людським суспільством для дітей й дітьми; у вузькому – значеннєве простір цінностей, установок, способів роботи і форм спілкування, здійснюваних у невмілих дитячих співтовариствах у тому чи іншого конкретно-історичної ситуації розвитку. У загальнолюдській культурі дитяча субкультура займає підлегле місце, разом із тим вона має відносної автономією, що у будь-якому суспільстві діти мають власну мову, різноманітні форми взаємодії, свої моральні регулятори поведінки, дуже стійкі кожному за вікового рівня життя та що розвиваються значною мірою незалежно від дорослих [1, с. 56].

Визначення І. Котової, Є. Шиянова акцентують увагу на дитячому товаристві як носії дитячої субкультури. Автори розуміють останню, як «культурний простір і коло спілкування дітей, що допомагає їм адаптуватися

в соціумі й створювати власні автономні норми й форми поведінки». Дитяче співтовариство науковці визначають як сукупність людей, які мають відмінні культурні ознаки, що вирізняють їх з-поміж інших спільнот [4, с. 15].

М. Осоріна виокремлює три головних фактори, що визначають дитяче світосприймання в процесі дорослішання: вплив «дорослої культури», активними провідниками якої є спочатку батьки, а потім й інші дорослі; особисті зусилля самої дитини, що виявляються в різних видах її інтелектуально-творчої діяльності; вплив дитячої субкультури, традиції якої передаються з покоління в покоління дітей [3, с. 12].

Специфіка сучасної дитячої субкультури полягає в її залежності від соціально-культурного рівня суспільства на певному історичному етапі, негативний вплив якого виявляється в зменшенні природної частини дитячого змісту субкультури та підміні його елементами дорослої культури, що занадто рано входять у незагартовану дитячу свідомість.. Сучасних дітей оточують образи з підкресленими ознаками сексуальності (наприклад, ляльки Барбі і Кен), іграшки з агресивною зовнішністю. А в змісті дитячих книжок популяризуються шкідливі для дитячої психіки теми агресії – події космічних війн, історії про прибульців, монстрів тощо. Екран, відео і комп'ютер як генерований, часто дуже жорсткий «сукупний» дорослий світ трансформуються в дитячу субкультуру, активно впливають на деформацію свідомості дитини.

Отже, існує нагальна потреба в осмисленні специфічності соціально-педагогічних умов, які створюються простором дитячої субкультури щодо входження дитини в соціальне середовище, та розробці відповідно до цих умов сучасного науково-методичного та програмного забезпечення педагогічних дій. Водночас аналіз різних концепцій та напрямів наукового вивчення соціального розвитку дітей дає підставу стверджувати, що вимагають подальшого вивчення зв'язки, закономірності, взаємозалежності процесу формування соціальної поведінки дітей, недостатньо визначено умови успішного його перебігу в рамках дитячої субкультури.

Список використаних джерел:

1. Абраменкова В. В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре / В. В. Абраменкова – М., 2000. – 416 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. – СПб. : Речь, 2000. – С. 12–34.
4. Терещук Р. К. Общение и избирательные взаимоотношения дошкольников / Р. К. Терещук – Кишинев, 1989. – 123 с.